

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32836/2521-6473-2019-1-64-69>

І. О. Хайдарова, викладач
кафедри загальноправових дисциплін
Вищого навчального приватного закладу
«Дніпровський гуманітарний університет»

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу наукових концепцій і правових засад поняття інформаційного забезпечення Вищого антикорупційного суду України. Досліджено ознаки й особливості інформаційного забезпечення антикорупційного судочинства, наголошено на його відмінності від інформаційного забезпечення інших видів судочинства. Запропоновано авторське визначення поняття інформаційного забезпечення Вищого антикорупційного суду України та інформаційного забезпечення антикорупційного судочинства. Виокремлено сучасні тенденції сучасного вітчизняного законодавства, що регулює інформаційне забезпечення судів і судочинства. З'ясовано систему нормативно-правових актів, положення яких закріплюють правові засади інформаційного забезпечення Вищого антикорупційного суду України й антикорупційного судочинства. Виявлено перспективні напрями розвитку наукового пошуку у сфері інформаційного забезпечення Вищого антикорупційного суду України та його правового регулювання.

Ключові слова: Вищий антикорупційний суд України, інформаційне забезпечення, Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, інформаційні потреби, інформаційні права.

I. O. Haydarova. Information provision of the Supreme anticorruption court of Ukraine

The article is devoted to the analysis of scientific concepts and legal principles of the notion of information provision of the Higher Anti-Corruption Court of Ukraine. The signs and peculiarities of information provision of anticorruption court proceedings are investigated, it is emphasized on its distinction from information provision of other types of legal proceedings. The author's definition of the information provision of the Higher Anti-Corruption Court of Ukraine and information provision of anti-corruption legal proceedings is proposed. The modern tendencies of the modern domestic legislation regulating information provision of courts and legal proceedings are distinguished. The system of normative legal acts, the provisions of which establishes the legal basis for information provision of the Higher Anti-Corruption Court of Ukraine and anti-corruption legal proceedings, is established. The author's definition of the information support of the HAC of Ukraine as an equipped complex of normative legal, organizational and managerial, scientific and technical measures of the non-interrupted process of creation, use, research, storage, protection, transfer, processing, destruction of information of the specified type, quality, volume, structure, form, with the help of information systems, networks, resources and technologies, aimed at satisfying information needs and implementing information interests of the Supreme Anticorruption Court country. The prospective directions of development of scientific search in the field of information provision of the Higher Anti-Corruption Court of Ukraine and its legal regulation are revealed.

Key words: Supreme Anticorruption Court of Ukraine, Information Support, Unified Judicial Information and Telecommunication System, Information Requirements, Information Rights.

Постановка проблеми. Сучасна система протидії корупції в Україні базується на тісних інформаційних відносинах між органами досудового розслідування, обвинувачення та притягнення до відповідальності високопосадовців за корупційні правопорушення. Вищий антикорупційний суд України (далі – ВАС України) як ключовий орган у вирішенні справ про притягнення до відповідальності осіб, винних за вчинення корупційних правопорушень, повинен мати якісне інформаційне забезпечення. Водночас сучасні зміни в системі інформаційного забезпечення вітчизняного судочинства мають глобальний і прогресивний характер.

© І. О. Хайдарова, 2019

Україна впроваджує технології, що відповідають усесвітньо визнаним міжнародним стандартам, одним із яких є закріплений Комітетом міністрів Ради Європи в Рекомендації від 28 лютого 1984 року № R (84) 5 принцип № 9, відповідно до якого судові органи повинні мати у своєму розпорядженні найсучасніші технічні засоби для здійснення правосуддя найбільш ефективним способом, зокрема шляхом полегшення доступу до різноманітних джерел права, а також шляхом прискорення відправлення правосуддя [13]. Цей принцип іще багато років тому визначив напрям розвитку інформаційного забезпечення судових систем передових країн світу, якою прагне стати й Україна.

Разом із тим сучасний стан правосуддя, як зазначено в Стратегії реформування судочинства, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленій Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015, має недостатній рівень використання можливостей сучасних інформаційних систем (електронне правосуддя). Еволюція вітчизняного законодавства, що регулює інформаційні відносини у сфері судочинства, відбувається поетапно та залежить від багатьох факторів, основними з яких є розвиток інформаційних технологій, правові реформи й імплементація міжнародного законодавства. Ці тенденції також впливають і на формування механізму інформаційного забезпечення ВАС України.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», повноваженнями ВАС України на рівні зі здійсненням правосуддя як судом першої та апеляційної інстанції у кримінальних провадженнях щодо злочинів, зарахованих до його юрисдикції (підсудності) процесуальним законом, а також шляхом здійснення у випадках і порядку, визначених процесуальним законом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у таких кримінальних провадженнях, є також аналіз судової статистики, вивчення й узагальнення судової практики в кримінальних провадженнях, зарахованих до його підсудності, інформування про результати узагальнення судової практики Верховний Суд і надання йому пропозиції до висновків щодо проектів законодавчих актів, які стосуються організації та діяльності ВАС України, спеціальних вимог до суддів цього суду та гарантій їхньої діяльності, а також оприлюднює їх на своєму офіційному веб-сайті [7]. З наведеного можна зробити висновок про важливість інформаційної діяльності ВАС України й необхідність якісного інформаційного забезпечення діяльності ВАС України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття, ознаки та зміст інформаційного забезпечення окремих суб'єктів і процесів розглядалися в працях таких учених, як Л.В. Балабанов, Є.Ю. Бараш, Є.Д. Бондаренко, І.О. Ієрусалимов, Р.А. Калюжний, О.В. Костенко, В.В. Лушер, П.В. Макушев, С.М. Петренко, А.В. Черноіваненко, В.В. Галуцько, О.К. Юдін та інші. Інформаційне забезпечення судів і судочинства досліджували Г.О. Блінова, О.В. Бринцев, О.І. Корчинський, Є.І. Овчинников, В.Б. Пчелін, І.О. Туркіна й інші. Аналіз відповідних досліджень засвідчує складність проблематики інформаційного забезпечення судочинства загалом та особливо новостворюваного ВАС України, що зумовлює необхідність активізації наукового пошуку в цій сфері.

Мета статті полягає у визначенні поняття, змісту й завдань інформаційного забезпечення ВАС України, а також визначення перспектив удосконалення його правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. З урахуванням недавнього прийняття Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» [7] і процесу формування цього суду, наукові спільнота ще системно не досліджувала питання інформаційних відносин за участю ВАС України, його інформаційну діяльність та інформаційну взаємодію з іншими органами публічної влади й громадськістю. Отже, сучасних концепцій інформаційного забезпечення ВАС України не напрацьовано. Тому для виявлення правових засад інформаційного забезпечення ВАС України розглянемо результатів наукових досліджень інформаційного забезпечення інших суб'єктів.

Наприклад, Г.О. Блінова сформулювала узагальнені та ґрунтовні висновки у сфері дослідженням змісту інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації. Так, на її думку, поняття «інформаційного забезпечення» має такі загальні ознаки: 1) мета – задоволення інформаційних потреб і забезпечення реалізації інформаційних прав; 2) ресурс – інформація, вид, якість, обсяг, структура, форма, строк і носії використання якої визначаються інформаційними потребами та правами суб'єкта; 3) зміст – неперервний процес, що складається з різних видів інформаційної діяльності; 4) методи – створення, використання, дослідження, зберігання, захист, передавання, оброблення, знищення інформації; 5) засоби – інформаційні системи, мережі, ресурси й інформаційні технології, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки; 6) заходи із реалізації інформаційного забезпечення – комплекс нормативно-правових, організаційно-управлінських, науково-технічних та інших заходів; 7) суб'єкт – фізичні та юридичні особи та їхні об'єднання [2, с. 19]. Г.О. Блінова запропонувала під інформаційним забезпеченням органів публічної адміністрації розуміти забезпечений комплексом нормативно-правових, організаційно-управлінських, науково-технічних заходів неперервний процес створення, використання, дослідження, зберігання, захисту, передавання, оброблення, знищення інформації визначеного виду, якості, обсягу, структури, форми за допомогою інформаційних систем, мереж, ресурсів і технологій, спрямований на задоволення інформаційних потреб і реалізацію інформаційних інтересів органів публічної адміністрації [2, с. 19]. Ми вважаємо за можливе взяти це визначення за основу для формулювання поняття інформаційне забезпечення ВАС України.

Найсучаснішим визначенням інформаційного забезпечення одного з видів судочинства є сформульоване В.Б. Пчеліним поняття інформаційного забезпечення адміністративного судочинства України. За концепцією цього науковця, інформаційне забезпечення адміністративного судочинства України – це основана на приписах чинного національного законодавства сукупність заходів, пов'язаних із оперуванням (збиранням, фіксацією, аналізом, зберіганням, поширенням тощо) інформацією, які реалізуються в рамках виконання своїх функцій уповноваженими суб'єктами й завдяки функціонуванню автоматизованих систем і спрямовані на забезпечення належної діяльності адміністративних судів з розгляду та вирішення публічно-правових спорів [12, с. 24]. Зазначене визначення може стати основою під час з'ясування змісту інформаційного забезпечення антикорупційного судочинства.

Основними суб'єктами, що здійснюють інформаційне забезпечення адміністративного судочинства, наголошує В.Б. Пчелін, є судді як головні суб'єкти пізнання в адміністративному процесі, Державна судова адміністрація України й апарати судів [12, с. 24]. Водночас, відповідно до ст. 147 «Система забезпечення функціонування судової влади» Закону України «Про судоустрій та статус суддів», в Україні діє єдина система забезпечення функціонування судової влади – судів, органів суддівського врядування, інших державних органів та установ системи правосуддя. До цієї системи входять Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація України й Національна школа суддів України, інші органи державної влади й органи місцевого самоврядування беруть участь в організаційному забезпеченні діяльності судів у випадках і порядку, визначених цим та іншими законами [11]. Згідно зі ст. ст. 152 та 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», основні повноваження щодо інформаційного забезпечення адміністративного судочинства в системі органів забезпечення функціонування судової влади має саме Державна судова адміністрація України й апарат суду. Зазначене окреслює коло суб'єктів інформаційного забезпечення антикорупційного судочинства також.

Докладно етапи становлення концепції сучасного інформаційного забезпечення судової системи в незалежній Україні досліджені Г.О. Бліновою. Так, цей науковець виокремила чоти-

ри етапи становлення системи інформаційного забезпечення судочинства в Україні та запровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС) [1, с. 30]. З урахуванням періоду створення ВАС України, на наш погляд, інформаційне забезпечення здійснення ним правосуддя як судом першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо злочинів, зарахованих до його юрисдикції, тобто антикорупційного правосуддя, а також адміністративна діяльність буде забезпечуватись ЄСІТС.

Основи створення ЄСІТС ще закладено в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року № 2453-VI, згідно з яким доповнено статтею 2¹ «Автоматизована система документообігу суду» Господарський процесуальний кодекс України; статтею 11-1 «Автоматизована система документообігу суду» Цивільний процесуальний кодекс України. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження автоматизованої системи документообігу в адміністративних судах» від 5 червня 2009 року № 1475-V до тексту Кодексу адміністративного судочинства України включено статтю 15-1 «Автоматизована система документообігу суду» [9]. Лише Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI первинно містив статтю 35 «Автоматизована система документообігу суду» [5]. У 2009 році прийнято Положення про Єдину судову інформаційну систему України, погоджене Рішенням Ради суддів України від 25 грудня 2009 року № 106, і Положення про автоматизовану систему документообігу суду [6].

На сучасному етапі розвитку системи інформаційного забезпечення судочинства в Україні, що розпочався з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII [8], відбувається апробація окремих елементів ЄСІТС і їх доопрацювання. Прийняття цього документа розпочало новий етап розвитку законодавства, що регулює інформаційне забезпечення судочинства. Відповідно до вимог згаданого Закону, в судах України, Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, Державній судовій адміністрації України, їх органах і підрозділах має бути забезпечено функціонування ЄСІТС. Основним документом, що визначає зміст ЄСІТС, є затверджена Державною судовою адміністрацією України Концепція Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи [10].

З урахуванням того, що Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» в основному регулює адміністративно-правові відносини ВАС України [14, с. 10], що підкреслює їх важливість, ми вважаємо, що інформаційне забезпечення ВАС України має включати не лише інформаційне забезпечення судочинства, а й інформаційне забезпечення інших напрямів його діяльності як органу публічної влади. Такі напрями, на нашу думку, визначаються інформаційними потребами й інтересами ВАС України.

Ми підтримуємо концепцію Г.О. Блінової щодо видів інформаційних потреб та інтересів органів публічної влади. Так, цей науковець визначила види інформаційних потреб та інформаційних інтересів органів публічної адміністрації за такими критеріями поділу на види: 1) за правовим статусом органу публічної адміністрації: інформаційні потреби й інтереси міністерства, відомства, служби, агентства, підрозділу, територіального підрозділу, посадової чи службової особи органу публічної адміністрації чи особи, що виконує публічні функції; 2) за територією, на яку поширюється повноваження органу публічної адміністрації: локальні, національні та міжнародні інформаційні потреби й інтереси органів публічної адміністрації; 3) за напрямками діяльності органів публічної адміністрації: організаційні, кадрові, функціональні, безпекові, фінансові, наглядові, контрольні; 4) за спрямованістю інформаційної діяльності: внутрішні та зовнішні; 5) за часом існування інформаційної потреби й інтересу: постійні, періодичні, тимчасові, разові тощо [3, с. 57]. З урахуванням зазначеної класифікації,

на наш погляд, інформаційне забезпечення ВАС України має задовольняти його організаційні, кадрові, функціональні, безпекові, фінансові, наглядові, контрольні; локальні, національні та міжнародні; внутрішні й зовнішні; постійні, періодичні, тимчасові, разові інформаційні потреби та інтереси.

Як наголошує В.В. Годін, інформаційне забезпечення виконує такі завдання: 1) визначення споживачів інформації, її складу, періодичності циркуляції, форм надання; 2) визначення джерел інформації та способів доступу до них; 3) уніфікація й організація процесів і засобів збирання, реєстрації, оброблення, зберігання, оновлення, передачі й використання інформації, розподіл цих завдань між суб'єктами, що беруть участь у процесі інформаційного забезпечення; 4) організація потоків інформації, формування комплексу технічних засобів для організації інформаційних потоків, розвиток і створення нових інформаційних і телекомунікаційних технологій і поетапне формування єдиного інформаційного простору; 5) організація зберігання масивів інформації (розроблення системи класифікаторів, зберігання даних та інформації в уніфікованих форматах); 6) формування уніфікованої системи документації, розроблення документообігу й технологічних процесів формування документів, установа порядку їх складання, оформлення, реєстрації, узгодження та затвердження; 7) формування й застосування порядку взаємодії інформаційної системи та суб'єктів, що управляють, організація використання інформації для оцінювання тенденцій, альтернатив рішень і дій, розробки прогнозів, вироблення загальної стратегії; 8) організація зворотного зв'язку [4, с. 37]. Наведені завдання інформаційного забезпечення розкривають його зміст і, на наш погляд, можуть бути орієнтирами під час побудови механізму інформаційного забезпечення ВАС України.

Висновки з дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. З урахуванням зазначеного пропонуємо під інформаційним забезпеченням ВАС України розуміти забезпечений комплексом нормативно-правових, організаційно-управлінських, науково-технічних заходів неперервний процес створення, використання, дослідження, зберігання, захисту, передавання, оброблення, знищення інформації визначеного виду, якості, обсягу, структури, форми за допомогою інформаційних систем, мереж, ресурсів і технологій, спрямований на задоволення інформаційних потреб і реалізацію інформаційних інтересів ВАС України. Водночас під інформаційним забезпеченням антикорупційного судочинства України пропонуємо розуміти основу на приписах чинного національного законодавства сукупність заходів, пов'язаних із обігом і використанням інформації, які реалізуються в рамках виконання своїх функцій уповноваженими суб'єктами та завдяки функціонуванню автоматизованих систем і спрямовані на забезпечення належної діяльності ВАС України під час здійснення ним правосуддя як суду першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо злочинів, зарахованих до його юрисдикції (підсудності) процесуальним законом.

У чинній редакції Закон України «Про вищий антикорупційний суд» не містить систематизованих норм і статей, що визначали б зміст інформаційного забезпечення ВАС України й антикорупційного судочинства, його принципи та механізм. На наш погляд, в умовах ролі інформації, що постійно зростає, у системі судочинства така ситуація негативно вплине на ефективність роботи ВАС України. З урахуванням зазначеного вважаємо за необхідне продовжити науковий пошук у цій сфері з метою якісної підготовки відповідних змін до Закон України «Про вищий антикорупційний суд».

Список використаних джерел:

1. Блінова Г.О. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система: історія: історія, сучасність та перспективи. *Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів*. 2018. № 3. С. 28–37.
2. Блінова Г.О. Понятие и содержание информационного обеспечения органов публичной администрации. *Leges si Viata*. 2018. № 12. С. 17–21.

3. Блінова Г.О. Поняття, зміст та види інформаційних потреб та інтересів органів публічної адміністрації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 5. С. 55–58.
4. Годин В.В., Корнеев И.К. Информационное обеспечение управленческой деятельности: монография. Москва: Высш. шк.; Мастерство, 2001. 240 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10. С. 474. Ст. 88.
6. Положення про автоматизовану систему документообігу суду: Рішення Ради суддів України 26 листопада 2010 року № 30 (зі змінами і доповненнями станом на 12 квітня 2018 року № 16). URL: <https://court.gov.ua/sudova-vlada/969076/polozhenniapasds/>.
7. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 7 червня 2018 року № 2447-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 24. С. 5. Ст. 212.
8. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. С. 5. Ст. 436.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження автоматизованої системи документообігу в адміністративних судах: Закон України від 5 червня 2009 року № 1475-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 45. С. 1670. Ст. 683.
10. Про затвердження Концепції Єдиної судової інформаційної-телекомунікаційної системи: Наказ Державної судової адміністрації України від 13 квітня 2018 р. № 168. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/esits/asdfg>.
11. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. С. 7. Ст. 545.
12. Пчелін В.Б. Сутність інформаційного забезпечення адміністративного судочинства в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 39. С. 22–25.
13. Рекомендація № R (84) 5 Комітету міністрів Ради Європи стосовно принципів цивільного судочинства, направлених на вдосконалення судової системи. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_126.
14. Хайдарова І.О. Вищий антикорупційний суд України як учасник адміністративно-правових відносин. *Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів*. № 3. С. 7–11.